

Ольга САК,

завідувачка відділу рідкісних видань Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара

Зібрання рідкісних і цінних видань у фондах Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара (до 135-річчя заснування книгозбірні)

У статті наведені відомості про книжкові та рукописні колекції, які сформували рідкісний та цінний фонд Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара. Розглянуто історію започаткування окремих особистих зібрань, зокрема, колекцій книг відомого бібліофіла, композитора, музичного критика початку ХХ ст. С. В. Юферова, херсонського книголюба М. А. Ємельянова, родинного архіву Гошкевичів тощо. Прیدілено увагу особливостям окремих примірників із фонду книжкових рідкостей та висвітлено цікаві подробиці стосовно історії їх видання. Розкрито роль краєзнавчих джерел у формуванні фондів документальних цінностей. Висвітлено питання збереження рідкісних фондів.

К л ю ч о в і с л о в а: рідкісні та цінні фонди, збереження фондів, колекції, пам'ятки друку, стародруки, гражданський друк, кириличні видання, краєзнавчі видання, картографія, бібліофілство, Херсонська ОУНБ ім. О. Гончара.

Фонд рідкісних видань Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара сформувався, в основному, протягом першого століття існування бібліотеки, хоча на той час ще не окремо виділеним масивом.

Фонди бібліотеки з часу її заснування (1872) поповнювалися за рахунок подарунків приватних осіб, місцевих та іногородніх організацій і установ. Майже всі державні міністерства, Академія наук, більшість наукових товариств надсилали бібліотеці свої видання безкоштовно.

Отже, у провінційному Херсоні кінця ХІХ – початку ХХ століття, де не було жодного вищого навчального закладу, поступово сформувалося громадське книгосховище, яке за складом своїх фондів посідало сьоме місце в імперії [2, с. 1–13; 13, с. 40–57; 14, с. 7–33].

Тож формування фонду рідкісних видань, що нині є складовою національної культурної спадщини, – справа не одного покоління бібліотечних працівників нашої книгозбірні.

Ідея створення відділу рідкісних видань як спеціалізованого структурного підрозділу бібліотеки перетворилась на реальність у 1994 р., і поступово там зосередилася основна частина книжкових цінностей. Нині в бібліотеці зберігається понад 27 тис. документів, які сьогодні можна віднести до пам'яток друку. Це – книги, брошури, образотворчі, нотні, картографічні видання та доволі значний масив періодики з фондів основного книгосховища, відділу рідкісних видань і краєзнавчого відділу.

Справжнім скарбом і окрасою фондів є колекція

видань кирилицею та книги гражданського друку ХVІІІ–ХІХ ст., яка нараховує понад 140 примірників іноземними мовами.

Серед раритетів відзначимо найстаріші:

12-й том «Історії Англії...» («Histoire d'Angleterre») французькою мовою, що вийшов друком в 1738 р. у Гаазі (Голландія). Тринадцяти-томна праця французького історика Рапена де Туара (1661–1723) була написана в містечку-фортеці Везелі (пруській окрузі Дюссельдорфа), де він провів свої останні роки життя. Перший том побачив світ у 1724 р. вже після смерті автора, а останній – в 1735 [8, с. 272; 12, с. 58]. Можна зробити припущення, що наявний 12-й том «Історії...», який містить опис останніх десяти років правління королеви Анни, – вже друге перевидання відомої роботи історика, бо він датований 1738 роком. Праця була продовжена паризьким видавцем Давідом Дюраном, а видана голландськими книговидавцями – П'єром де Хондом і Ван Дюреном.

Серед читачів академічної бібліотеки Петербурзької академії наук була і принцеса Анна Леопольдівна (1718–1746), майбутня правителька Російської імперії. В переліку французьких книг, які вона брала протягом 1734–1735 рр., були і десять томів «Історії Англії» [12, с. 70, 78–80].

До Московської книжкової крамниці ця праця Рапена Туара надійшла у продаж 18 квітня 1749 р., і ніким не була придбана аж до 1759 р. через надто високу ціну. Вартість видання з додатком становила 56 руб. 50 коп., а пуд житнього хліба на

той час вартував 19 коп. Охочих придбати книгу було доволі багато, але тільки в тому разі, якщо ціна буде знижена [12, с. 160]. Пізніше «Історія Англії» була перекладена на російську мову придворним радником Степаном Решетовим. При Імператорській Академії наук вийшло друком всього 6 книг названої праці. Згодом видання було припинено у зв'язку зі смертю перекладача. Його вдова у 1784 р. продала рештки накладу Академії наук [7].

Серед зразків книг громадянського друку XVIII–XIX ст. – «Подлинное и обстоятельное описание... Ледяного Дома...» Г. Крафта (СПб., 1741), що як бібліографічна рідкість ще в XIX сторіччі була включена до відомого покажчика «Редких русских книг и летучих изданий XVIII века» Ю. Бітовта. Видання було надруковане російською, французькою і німецькою мовами, та примірник російською вважався найрідшим [9, с. 169]. Придбанням цього раритету бібліотека завдячує відомому херсонському книголюбу М. А. Смелянову, частина колекційного зібрання якого нині зберігається в бібліотеці.

Окрасою колекції є також «Древняя история об египтянах, о карфагенянах, об ассирианах...» Ш. Роллена в перекладі відомого російського поета, академіка та перекладача В. Тредіаковського, яка побачила світ у 1753 р. Видання було надруковане при Імператорській АН у Санкт-Петербурзі.

Імператорська Академія наук того часу зазвичай опікувалася створенням необхідних умов праці авторів та перекладачів, включно до письмового приладдя. Так, наприклад, у справі «О напечатании Ролленевой истории» з архіву конференції Академії наук зазначено: «1745 году февраля 5 дня в журнале канцелярии Академии наук записано: секретарю господину Тредьяковскому для перевода Ролленевых книг выдать полстопы хорошей пищей бумаги и пучек перьев...» [5, с. 217].

Наші «старожили» надруковані на особливому папері – цупкому та легкому, виготовленому на основі тканини. Тому вони і пережили майже безболісно не одну історичну епоху. Деякі з них зберегли чудові шкіряні оздоблення палітурок, як, наприклад, перше видання чотирьохтомної «Истории Малой России» Д. Бантиш-Каменського, на титульній сторінці якого вміщено гравюрні портрети гетьманів України. Ця книга була видана коштом автора в московській друкарні Семена Селивановського у 1822 р.

Серед первістків українського друку – «Мінея» (церковний календар на серпень) (К.: Друк. КПЛ,

1787). Книга прикрашена вишуканою гравюрою на фронтисписі та цікавими заставками-триптихами роботи талановитого гравера на дереві ієродиякона Севастяна (І. С.) [3, с. 224].

Своєрідною духовною енциклопедією можна назвати видання відомої агіографічної праці Дмитрія (Данила) Туптала, згодом митрополита Ростовського, під загальною назвою «Книга житий святых», яка була подарована бібліотеці настоятелем однієї з херсонських церков протоієреєм Віктором Анипком.

Димитрій Ростовський працював над своєю монументальною працею понад 20 років (1684–1705 рр.). Перше і друге видання чотиритомної «Книги житий святых» було здійснено в друкарні Києво-Печерської лаври. Пізніше вона неодноразово перевидавалася в Москві. Ми маємо неповний примірник третього московського перевидання цієї епохальної праці (1764). Історики російської і української стародрукованої спадщини підкреслювали літературне, почасти історіографічне, значення цієї зведеної праці, складеної на основі численних російських, українських, польських, слов'янських і західноєвропейських джерел. «Четъ-Мінеї» Дмитрія Туптала-Ростовського були видані просто, без кіноварі і особливих прикрас [6, с. 91, 97].

Одним із картографічних раритетів є «Атлас світу», датований кінцем XVIII ст. Виготовлений він був на замовлення Географічного відділення Французької академії наук німецьким королівським картографом Тобіасом Конрадом Лоттером (1717–1777) в Аугсбурзі (Німеччина) протягом 1770-х років. Складається атлас із 50 карт відтисків гравюр на міді, розфарбованих аквареллю від руки. Згідно з традиціями того часу карти атласу прикрашені картушами.

Успадкувавши видавничий бізнес від свого тестя – знаного гравера-картографа, засновника аугсбурзької школи картографії Георга Матіаса Зойтера (Georg Matthias Seutter) (1678–1757), Лоттер гідно продовжив справу вже під своїм власним ім'ям. Гравіюванням карт та видавничою діяльністю також займалися його сини, Матеус Альбрехт Лоттер (Matthias Albrecht Lotter) (1741–1810) та Георг Фридрих Лоттер (Georg Friderich Lotter) (1744–1801) [1]. Деякі з друкарських дошок атласу підписані саме їхніми іменами. Так, карта Португалії («Regna Portugalliae et Algarbiae») гравіювана у 1762 р. Георгом Лоттером, карта Бельгії («Belgica Foederata...») виконана Матеусом Лоттером. Порівнюючи виставлені на зарубіжних

сайтах оригінали карт Лоттера, можна зробити припущення, що перший відбиток карти Польщі («Regnum Poloniae et Magnum Ducatum Lithuaniae...») був зроблений у 1772 р. Лоттером-старшим, а примірник карти з нашого атласу виготовлений його синами на 20 років пізніше, оскільки на ній вказані межі поділу Речі Посполитої не тільки 1772 р. (перший поділ), а й 1793 р. (другий поділ).

Атлас має не тільки наукову, а й художню цінність. Старовинні карти є витвором мистецтва, дивуючи нас майстерністю виконання, ювелірно точним гравіюванням. Завдячуючи численним ілюстраціям ми маємо змогу вивчати багато куточків світу, окрім Австралії, частини Північної Америки та частини Сибіру, оскільки їх там немає. В кінці XVIII ст. ці землі були ще не достатньо дослідженими.

Скільки взагалі було зроблено відбитків з карт атласу, невідомо. Цілком імовірно, що наклад не був значним, оскільки процес виготовлення карт у той час був доволі копітким і тривалим. Найімовірніше, наш атлас – один із небагатьох тиражованих примірників, але своєї історичної і наукової цінності від цього він не втрачає.

Прижиттєві та посмертні видання відомих письменників, політичних діячів, істориків, філософів у наших фондах становлять більшість. Серед них: 2-ге перевидання «Кобзаря» Т. Шевченка, надрукованого в друкарні П. Куліша у Санкт-Петербурзі в 1860 р.; науковий та публіцистичний спадок М. Грушевського; «Словарь української мови» Б. Грінченка (1908); прижиттєві видання творів О. Пушкіна, Ф. Достоєвського, О. Купріна, В. Короленка, Л. Андрєєва; збірки поезій В. Жуковського, М. Некрасова, О. Блока тощо.

Фонди бібліотеки час від часу поповнювались особистими зібраннями відомих діячів культури і науки, так чи інакше пов'язаних з історією краю. Таким чином у 20-х роках XX ст. під час націоналізації до Державної центральної бібліотеки (так тоді називалась наша книгозбірня) потрапила частина книг із приватного зібрання відомого бібліофіла, композитора, музичного критика Сергія Володимировича Юферова. Характер бібліотеки, яка нараховувала 2000 томів, визначається спеціальністю власника – це книги з музики російською та іноземними мовами, прижиттєві видання творів А. Доде, Гі де Мопассана, О. Дюма, А. Франса мовою оригіналу. Більшість видань із його колекції позначені власним екслібрисом та штампом [11, с. 5–17].

Найцікавіші примірники з бібліотечного зібрання книг з екслібрисами завжди привертають увагу відвідувачів. Книжкові знаки графа Г. Строганова, військового лікаря з Миколаєва Ф. Зільберштейна, інженера В. Пещанського ніби повертають нас у минулу епоху XIX – початку XX ст. Деякі з них описані у відомій праці уродженця Херсона, історика-краєзнавця, колекціонера, екслібрисиста С. Сильванського «Провинциальные книжные знаки» (Херсон, 1927, 47 с.), яка нині також вже стала бібліографічною рідкістю. Книжкові знаки херсонців роботи талановитого херсонського майстра графіки Ф. Кідера, книгознавця Я. Бердичевського, херсонського колекціонера Л. Ширяєва та ін. позначені характерними рисами того часу.

Колекція книг з екслібрисами поповнюється завдяки херсонським книголюбам, таким як М. А. Ємельянов, родина Л. К. Ширяєва, які передали в дар нашій бібліотеці чимало цінних видань зі своїх колекційних зібрань. М. А. Ємельянов подарував 207 унікальних примірників видань XVIII – початку XX ст., а також колекцію «Блокіани», яка посідає особливе місце серед подарованих цінностей. Вона нараховує 108 примірників, з них 21 – прижиттєві видання поетичного та публіцистичного спадку поета. Справжньою окрасою зібрання стали «Стихи о России» О. Блока (Пг., 1915) та «Полное собрание сочинений» Л. Андрєєва (СПб., 1915, т. 1) з автографами авторів.

Колекція видань з автографами посідає чільне місце у бібліотечному фонді. Майже від заснування бібліотеки почалося їх збирання. Нині маємо в колекції твори друку з авторськими написами відомих земляків: історика С. Тарле, бібліотекаря В. Шенфінкель, яка більше 30 років опікувалася справами Херсонської громадської бібліотеки, відомого бібліофіла-краєзнавця С. Сильванського. Багато митців слова побували у нашому краї і залишили на спогад свої книжки з автографами. Це, передусім, О. Гончар, М. Бажан, Я. Баш, Ч. Айтматов, С. Баруздин та інші.

Не менш цінну частину бібліотечного фонду становлять видання 1920–1930 років та книги, які побачили світ під час Великої Вітчизняної війни.

Фонд книжкових пам'яток також містить періодичні видання XVIII – початку XX ст., у тому числі і первістки української періодики, такі як «Основа», «Киевская Старина», «Літературно-науковий вісник» тощо.

Особливе місце серед документальних джерел посідають краєзнавчі видання. Краєзнавчою діяльністю бібліотека займається з перших днів

свого існування. На початку ХХ ст. у Херсоні діяли 7 друкарень. Видавали вони переважно земські та міські офіційні матеріали, аркушеву продукцію (афіші, бланки), але траплялися й наукові та літературно-художні видання. Всі вони систематично надходили до бібліотеки. Унікальний фонд місцевих газет, починаючи з 1865 р. («Херсонские губернские ведомости», «Юг»), має значну історико-культурну і наукову цінність. Більшість видань стали бібліографічною рідкістю.

Коли йде мова про краєзнавчі видання, не можна не згадати ще раз про діяльність В. Шенфінкель, яка в 1890 р. була обрана до складу дирекції Херсонської громадської бібліотеки. Виборна дирекція на той час опікувалася всіма напрямками роботи книгозбірні. У 1890–1908 рр. В. Шенфінкель підготувала фактичні відомості до 18 опублікованих щорічних звітів дирекції бібліотеки. В історію бібліотечної справи В. Шенфінкель увійшла і як бібліограф, укладач та упорядник друкованих каталогів бібліотеки і бібліографічних покажчиків. У 1892 р. під її керівництвом було випущене доповнення до каталогу, виданого у 1888–1890 рр., а в 1897 р. – складено новий посібник за її редакцією «Систематичний каталог Херсонської громадської бібліотеки (1872–1896)». Пізніше, в 1901, 1905, 1911 рр., вийшли 1-ше, 2-ге та 3-тє доповнення до основного каталогу. Каталог повністю відображає книжковий фонд бібліотеки від часу її заснування до 1897 р. включно. Це близько 12,5 тис. примірників книг. Крім того, в каталозі знайшли відображення окремі статті з журналів, які передплачувала книгозбірня. Каталог Херсонської бібліотеки був визнаний одним із найповніших видань такого типу.

Плідною була співпраця Віри Костянтинівни з Михайлом Євгеновичем Беккером – добрим генієм бібліотеки. Протягом 36 років він був членом бібліотеки, 18 років входив до складу її дирекції та був активним учасником усіх її справ: від складання звітів про роботу, дослідження історії, до опікування будівництвом приміщення. У пам'ять про заслуги М. Беккера був організований відділ, названий його іменем, а в основу покладено особисте зібрання літератури М. Є. Беккера. У відділі була зосереджена література з питань міського самоврядування та земських справ. У 1911 р. був виданий систематичний покажчик фонду відділу – кращий взірець бібліографічних посібників того часу [2; 13; 14].

Однією з важливих ділянок роботи відділу рідкісних видань нашої книгозбірні є оброблення

та наукове описування фонду рукописів, які зберігаються в бібліотеці. Найстарішим примірником, який започаткував колекцію, є «Генеральний Регламент», писаний від руки на гербовому папері та датований 1720 роком. Не менш цікаві експонати колекції – рукописні збірки поетичних творів О. Пушкіна (без зазначення дати і місця видання) та К. Рилєєва (1820) у власницьких палітурках. Фонд рукописів включає і родинний архів херсонського священика, протоієрея Л. Гошкевича, невелику частину цього зібрання бібліотека мала щасливу нагоду придбати у місцевого краєзнавця.

Видатні представники великої і славетної родини Гошкевичів залишили по собі добру пам'ять та відіграли значну роль у культурному житті не тільки Херсона, а і країни в цілому. Їхній родинний архів, який зберігається в наших фондах, нараховує 390 документів 1834–1951 рр. Архів містить біографічні матеріали, господарчо-побутові документи, матеріали службової та громадської діяльності, листування і фотографії Л. І. Гошкевича, його старшого брата М. І. Гошкевича та батьківську документальну спадщину. Особисті документи, які відображають службову та громадську діяльність Леоніда Івановича Гошкевича, становлять більшість (325 од. зб.) і датуються 1834–1951 рр. Це – численні рукописи його проповідей за 1910–1947 рр., службові посвідчення, документи про нагородження, листування і фотоматеріали.

Проникливі та глибокі за змістом проповіді, написані рукою отця Леоніда, повертають до нас із небуття його добре слово, звернене до людей. Збереглися навіть твори з питань богослужіння, складені учнем 4–5 класів [Києво-Подольського духовного училища] Леонідом Гошкевичем. Серед фото- та ілюстративних матеріалів викликають інтерес 2 фотографії з Японії. Одна – з дарчим написом від співучня Леоніда Гошкевича по Київській духовній семінарії Міріа Сайкаки і малюнок олівцем, датований 1885 роком, від нього ж. А друга – фотографія священнослужителя (без написів і дати). Нещодавно вдалося встановити, що на ній зображений Миколай, Архієпископ Японський (1836–1912), лист від якого, датований 18 серпня 1910 р., зберігся також в архіві отця Леоніда. Це єдине нагадування серед сімейних документів про його славнозвісного родича – Йосипа Антоновича Гошкевича, першого російського дипломатичного представника в Японії. Ієромонах Миколай (Іван Касаткін) прибув до Японії в 1861 р., як настоятель церкви при російському консульстві, де в той час Йосип Антонович Гошкевич

виконував функції посла. Члени родини Гошкевичів, зокрема Віктор Іванович та пізніше Леонід Іванович, підтримували дружні стосунки з ієромонахом Миколаєм. Про це свідчить і вищезазначений лист, і спогади Віктора Івановича Гошкевича, надруковані в «Русских Ведомостях» за 1912 р.

Викликає зацікавлення також невелика кількість документів релігійних установ Херсонщини періоду 1834–1894 рр.: Указ Херсонського духовного правління від 8 лютого 1834 р. про призначення на пономарське місце Юхима Петрова, фрагменти записів про хрещення 1867–1887 рр., донесення про недостойну поведінку священика Херсонської Свято-Духівської церкви Севастіяна Шумігорського (1886–1894) тощо.

Наукове опрацювання родинного архіву Гошкевичів тільки розпочалося. Наша головна мета – збереження і вивчення того, що ми вже одержали, а в майбутньому – можливе поповнення колекції новими матеріалами [10].

Рідкісний фонд бібліотеки багатий не тільки на раритети минулих століть, фахівці також ретельно зберігають взірці поліграфічного мистецтва сучасності. Не перестає дивувати своїми розмірами книжка-крихітка розміром всього 17 x 20 мм із колекції мініатюрних та малоформатних видань. Це збірка прислів'їв «Лучше всяких лекарств, питья да яств» (М., 1975), яка визнана найменшим виданням у місті. Захоплення всіх відвідувачів неодмінно викликає ще одне диво сучасної поліграфії – роман М. Булгакова «Мастер и Маргарита», вміщений на одній стандартній сторінці.

У колекції факсимільних і репринтних видань маємо примірники сучасних перевидань пам'яток рукописної спадщини минулого XI–XVII ст., таких як «Остромирове Євангеліє» (1056–1057), «Пересопницьке Євангеліє» (1556–1561) тощо.

Ознакою позитивних змін у нашому духовному житті є колекція зарубіжних видань української діаспори (рідкісні публікації творів М. Куліша, праці істориків І. Крип'якевича, О. Оглоблина та ін.). Заборонена раніше література українського зарубіжжя стала доступною широкому загалу і тепер користується великим попитом, особливо у студентської молоді.

Створення відповідних умов для збереження рідкісного і цінного фонду, його вивчення та наукове опрацювання, а також забезпечення його раціональної доступності користувачеві – нагальне завдання сьогодення, що стоїть перед бібліотекою на порозі її 135-річного ювілею, а також робота з реалізації «Програми збереження бібліотеч-

них та архівних фондів на 2000–2005 роки» і створення «Державного реєстру національного культурного надбання».

З метою забезпечення фізичного збереження та більш зручного використання рідкісні фонди відокремлені від основного фонду і зберігаються на одному з ярусів багатоповерхового книгосховища бібліотеки.

Для визначення загальної кількості рідкісних і цінних видань щодо присвоєння їм статусу пам'ятки національного культурного надбання переглянуто та опрацьовано понад 4000 примірників видань із фондів Херсонської ОУНБ, бібліотек Держархіву Херсонської області, Краєзнавчого музею, Державного університету та Обласної медичної бібліотеки. Створено початкову базу даних реєстру рідкісних і цінних документів у Херсонській області, яка нараховує 2000 описів видань. Інформацію надано до Національної парламентської бібліотеки України.

На виконання положення «Програми збереження бібліотечних та архівних фондів» стосовно їх фізичної збереженості проведено аналіз та зроблено оцінку фізичного стану фондів бібліотек – фондоутримувачів цінних видань. За виявленими даними розпочато роботу з їх ремонту та реставрації. Протягом останнього п'ятиріччя обласною книгозбірнею частково відреставровано понад 1,5 тис. примірників цінного бібліотечного фонду, в т. ч. і краєзнавчих видань, а одинадцять пройшли поаркушеву реставрацію, що становить близько 2 тис. аркушів. Виготовлено понад 500 картонних контейнерів для фазової консервації особливо цінних примірників. Також бібліотекою було придбано обладнання з метою здійснення репрографічного відтворення документів. Тож, з 2003 р. відділом розпочато роботу з переведення рідкісних і краєзнавчих фондів на електронні носії шляхом сканування (поцифрування) та створення страхових копій документів. У першу чергу для сканування відібрані стародруки та краєзнавчі видання. На цей час поцифровано понад 140 прим. рідкісних документів, що становить майже 15 тис. сторінок тексту та ілюстрацій.

Вивчення фондів потребує ретельної роботи з кожним документом. У разі необхідності працівниками відділу рідкісних видань проводиться атрибуція видання (встановлення автора анонімного твору), ідентифікація дефектного документа, встановлення вихідних даних тощо. При здійсненні наукового опису кожного примірника наводяться додаткові відомості щодо наявності

конволютів, маргіналій, автографів, дарчих написів, екслібрисів, печаток, штампів та інших знаків на виданнях.

Результати досліджень оприлюднюються у виступах на наукових конференціях, у місцевих телепередачах, публікаціях у місцевій пресі, при проведенні масових заходів у бібліотеці тощо. Підсумком дослідницької роботи з вивчення фонду також є видання друкованих каталогів на його окремі колекції. Це «Каталог зарубіжних видань української діаспори» (1993), «Книги громадянського друку. 1753–1860» (1996), «Дивосвіт мініатюрного друкарства» (2002). Триває робота зі створення бібліографічного покажчика часописів дореволюційного періоду і на черзі – підготовка та видання друкованого каталогу документальних цінностей з наших фондів, що будуть включені до «Державного реєстру національного культурного надбання України». Паралельно створюється електронна база даних дореволюційної періодики. Також розпочато роботу зі створення «Електронного музею книги», який буде розташований на бібліотечному сайті. Незважаючи на те що 2005 р. був завершальним у реалізації «Програми збереження бібліотечних та архівних фондів», зокрема й у створенні «Державного реєстру», основні положення та завдання цих загальнодержавних документів залишаються й наразі для нас актуальними. Планується редагування та поповнення баз даних, розроблених за вимогами «Державного реєстру». Й надалі триватиме робота зі створення страхових копій наших раритетів у електронному вигляді. Адміністрацією бібліотеки розглядається питання щодо можливого переведення на мікроносії частини газетного фонду книгозбірні. В першу чергу це стосується газет XIX – початку XX ст. та краєзнавчих видань. Невдовзі планується обов'язкова паспортизація всіх колекційних зібрань, створення «Інструкції про порядок визначення умовної вартості рідкісних та цінних видань» та оновлення «Інструкції з організації, збереження та використання фонду рідкісних та цінних видань».

Отже, перспективи визначені, і всі наші зусилля будуть спрямовані на благородну справу – збереження національного культурного надбання й донесення його до нащадків.

Література

1. Атласы, карты, планы: [Лоттер, Тобиас Конрад] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.maphist.com>. – Загл. с экрана.
2. Джерело знань: історичний нарис про Херсонську обласну універсальну наукову бібліотеку ім. О. М. Горького / О. М. Хропач, О. І. Катущкіна, Н. А. Школьник. – 2-е вид. перероб. і доп. – Херсон, 1992.
3. *Запаско Я. П.* Мистецтво книги на Україні в XVI–XVIII ст. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1971.
4. *Каменская В.* Херсонская общественная библиотека: исторический обзор // Русская школа. – 1895. – № 5–6 (май–июнь). – С. 373–385.
5. Книга в России. Ч. 1. Русская книга от начала письменности до 1800 г. / Под ред. В. А. Адарюкова и А. А. Сидорова. – М., 1924.
6. Книга і друкарство на Україні. – К., 1964.
7. [Рапен де Туара, Поль. История Англии] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.setbook.ru/lib_stock/4/geography/main.html. – Загл. с экрана.
8. Рапен-Туаре [о нем] // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. – СПб., 1899. – Т. 51.
9. Редкие русские книги и летучие издания XVIII века / Сост. Ю. Битовт. – М., 1905.
10. *Сак О.* Архів Леоніда Гошкевича у фондах Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гончара // Константи: альманах соціальних досліджень. – Херсон, 2006. – № 1. – С. 96–98.
11. *Сильванский С. А.* Библиотеки старого Херсона. – Херсон, 1928.
12. Французская книга в России в XVIII в. Очерки истории. – Л., 1986.
13. Херсонский библиофил: Альманах. – Херсон, 2005 – Вып. 1.
14. Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека: від минулого століття майбутньому: Зб. ст. / Укл. Н. Ф. Попова; Ред. Л. І. Зелена. – Херсон, 1998.